

نوع و ماهیت وجوه نقد

وجوه نقد معمولاً شامل وجوه نزد بانکها (حسابهای جاری) وجوه موجود در صندوق، تنخواه گردان و به ندرت موجودی حسابهای پس انداز است گاه بر اساس مفاد قراردادهای دریافت وام بانکی، موجودی حساب بانکی نباید از مبلغ معینی کمتر شود که به آن مانده جبرانی گویند.

هدفهای حسابرسان از رسیدگی به وجوه نقد

- ۱ - کفایت کنترلهای داخلی معاملات نقدی
 - ۲ - اعتبار مبالغ ثبت شده (وجوه و مالکیت)
 - ۳ - ثبت دفاتر بودن تمام حسابهای وجوه نقد (کامل بودن)
 - ۴ - صحت محاسبات ریاضی
- کفایت افشاء و مطلوبیت ارائه وجوه نقد شامل وجوه با محدودیت (مانند مانده جبرانی)

هدف‌های حسابرسان از رسیدگی به وجوه نقد (ادامه)

حسابرسان برای اثبات وجوه نقد به اثبات هر گونه درآمد بهره حاصل از سپرده کردن وجوه نقد نیز خواهد پرداخت. حسابرسان به ویژه نگران بیش از واقع نشان دادن وجوه نقد می‌باشند. همان‌گونه که درباره سایر انواع دارایی‌ها نگرانند در نتیجه اعتبار مبالغ ثبت شده بابت وجوه نقد حائز اهمیت است. ارزشیابی وجوه نقد به مراتب آسان‌تر از ارزشیابی دیگر دارایی‌هاست زیرا برای رسیدن به ارزش بازیافتی آن نیازی به تأمین ذخیره نیست از این رو هدف ارزشیابی وجوه نقد حائز کمترین اهمیت و جزء هدف‌های حسابرسی بحث نشده است.

چه قدر زمان برای حسابرسی وجوه نقد

حسابرسان در مقایسه با سایر سرفصل‌های ترازنامه وقت بیشتری را صرف رسیدگی به آن می‌کنند. چون :
اولاً : رسیدگی به معاملات نقدی حسابرسان را در اثبات اقلام متعددی از صورت‌های مالی یاری می‌رساند.
ثانیاً : احتمال خطر ذاتی دارایی‌های سیال بالاست و واکنش حسابرسان در این گونه موارد پی جویی بیشتر است اما در هر حال کشف تقلب تنها در صورتی بر مطلوبیت ارائه صورت‌های مالی اثر می‌گذارد که مبلغ تقلب با اهمیت باشد.

کنترل‌های داخلی مناسب برای وجوه نقد :

الف - کنترل‌های داخلی دریافت‌های نقدی

ب - کنترل‌های داخلی پرداخت‌های نقدی

امور مربوط به اداره وجوه نقد تحت مسئولیت امور مالی واحد تجاری و زیر نظر مدیر مالی انجام می‌شود.

الف - کنترل‌های داخلی مناسب برای دریافت‌های نقدی

۱ - دریافت چک از طریق پست

۲ - صندوق پستی ویژه

۱ - دریافت چک از طریق پست :

نامه‌های وارده (حاوی چک) معمولاً در دبیرخانه گشوده می‌شود و یکی از کارکنان آن، لیستی به نام لیست کنترل از چک‌های دریافتی تهیه می‌کند (در این لیست مشخصات یا شماره حساب مشتری، شماره و مبلغ چک ثبت می‌شود چک‌های دریافتی از طریق پست اصولاً در وجه شرکت می‌باشند و باید توسط مسئول دبیرخانه به نام شرکت ظهرنویسی شوند).

نسخه‌ای از لیست کنترل برای خزانه‌دار، نسخه دیگر همراه با چک‌های دریافتی برای صندوق‌دار و نسخه‌ای از لیست برای مسئول دفتر معین اشخاص ارسال می‌گردد.

صندوق‌دار با استفاده لیست کنترل و چک‌ها، دفتر روزنامه صندوق را ثبت می‌کند و وجوه دریافتی را در پایان روز بدون کم و کاست به حساب بانکی شرکت واریز می‌نماید.

خزانه‌دار با مطابقت لیست کنترل خود با دفتر روزنامه صندوق و جزئیات واریزی روزانه صندوق‌دار به حساب بانک، کار صندوق‌دار را کنترل می‌کند و مسئول دفتر معین هم حساب‌های مشتریان را با توجه به لیست کنترل خود بستانکار می‌کند.

الف - کنترل‌های داخلی مناسب برای دریافت‌های نقدی (ادامه)

۲ - صندوق پستی ویژه :

قوی‌ترین کنترل داخلی در مورد دریافت‌های نقدی است و برای واحدهای تجاری که مقادیر قابل توجهی وجوه نقد را از طریق پست دریافت می‌کنند، استفاده می‌شود. صندوق پستی ویژه در واقع گونه‌ای از صندوق پستی است که توسط بانک طرف حساب واحد تجاری کنترل و اداره می‌شود. بانک واحد تجاری در هر روز چند نوبت مراسلات دریافتی را از صندوق مزبور بر می‌دارد، وجوه دریافتی را به حساب واحد تجاری منظور می‌کند و فیش واریز وجوه مزبور را برای واحد تجاری می‌فرستد بدین ترتیب چون بانک به مدارک حسابداری واحد تجاری دسترسی ندارد سیستم کنترل داخلی تقویت می‌شود.

ب) کنترل داخلی مناسب برای پرداختهای نقدی

۱ - پرداخت از طریق چک

۲ - سیستم برگه‌ای

۱ - پرداخت از طریق چک

تمام پرداخت‌ها به استثنای اقلام جزئی که از تنخواه گردان پرداخت می‌شود، باید با صدور چک انجام گیرد. مزیت اصلی پرداخت با چک، رسیدی است که به شکل ظهر نویسی چک از مشتری دریافت می‌شود سایر مزایای پرداخت با چک :

۱ - تمرکز صدور مجوز پرداخت نزد چند نفر مشخص یعنی افراد مجاز به امضای چک‌ها

۲ - وجود مدارکی دایمی برای پرداخت‌ها

۳ - کاهش وجوه نقد موجود در شرکت

ب) کنترل داخلی مناسب برای پرداختهای نقدی (ادامه)

صاحبان امضای مجاز باید مدارک مثبت هر چک را بررسی و اطمینان حاصل کنند که این مدارک از لحاظ پرداخت دیگر قابل ارائه نباشند (مثلاً با ممهور کردن مهر « باطل شد »، « چک صادر شد » و غیره روی آنها) و سپس چک مربوط را امضاء نمایند چک‌های امضاء شده باید تا زمان تحویل آن به گیرندگان یا ارسال برای آنان، تحت کنترل امضاء کننده باشند و نزد تنظیم کننده چک برنگردد تهیه صورت مغایرت بانکی در هر ماه از لحاظ کفایت سیستم کنترل داخلی دریافت‌ها و پرداخت‌های نقدی ضروری است.

صورت حساب‌های بانک باید توسط یکی از کارکنان، که هیچ گونه مسئولیتی نسبت به صدور مجوز یا ثبت و ضبط معاملات نقدی یا حفاظت از وجوه نقد ندارد (مدیر امور مالی) دریافت و پس از بررسی با حساب بانک در دفاتر حسابداری مطابقت داده شود.

ب) کنترل داخلی مناسب برای پرداختهای نقدی (ادامه)

۲ - سیستم برگه‌ای:

قوی‌ترین کنترل داخلی در مورد پرداختهای نقدی است. در سیستم برگه‌ای پس از امضای هر چک، مدارک مثبت آن بررسی و از وجود مجوز صحیحی برای پرداخت اطمینان حاصل می‌گردد در هر سیستم برگه‌ای، مسئولیت گردآوری مدارک مثبت مربوط به هر پرداخت نقدی به عهده دایره حسابداری است پس از حصول اطمینان از وجود مدارک مثبت کافی، یکی از کارکنان دایره حسابداری اقدام به تهیه برگه می‌کند و آن را در پرونده موقت پرداختها به ترتیب تاریخ پرداخت بایگانی می‌نماید.

برگه (مدرکی حاکی از مجوز پرداخت نقدی است و معمولاً محل لازم برای پاراف کارکنان مسئول تأیید و تصویب مجوز را نیز دارد). و مدارک مثبت آن در روز پرداخت از پرونده موقت خارج و توسط یکی از کارکنان دایره حسابداری، چک مربوطه آن تنظیم می‌گردد.

برگه، مدارک مثبت و چک (که از هر نظر به جزء امضاء تکمیل شده است) به دایره خزانه داری ارسال می‌شود. خزانه‌دار برگه را پیش از امضاء کردن چک، بررسی و چک مزبور را پس از امضاء مستقیماً برای ذی نفع ارسال می‌کند و برگه و تمام مدارک مثبت را به گونه‌ای علامت گذاری می‌کند که دیگر قابل استفاده نباشند.

کنترل‌های داخلی مناسب برای تنخواه گردان

کنترل‌های داخلی در مورد پرداختهای از محل تنخواه گردان در زمان ترمیم مخارج انجام شده اعمال می‌شود نه در

زمان هر پرداخت ناچیز. آزمون حسابرسی تنخواه گردان نیز بر معاملات انجام شده تأکید دارد نه بر موجودی پایان

سال. وجوه تنخواه گردان‌ها گاه در یک حساب بانکی جداگانه نگهداری می‌شود و به بانک دستور داده می‌شود که هیچ

چکی را که به نام شرکت است به این حساب منظور نکنند و وجوه واریزی به چک‌های جبران مخارج محدود باشد.

برنامه حسابرسی وجوه نقد

الف - ارزیابی سیستم کنترل داخلی

ب - اجرای آزمون‌های محتوا

الف - ارزیابی سیستم کنترل داخلی:

- ۱- شناخت کافی از سیستم کنترل داخلی : حسابرسان شناخت خود را از سیستم کنترل داخلی با استفاده از پرسشنامه یا نمودگر مستند می‌کنند.
- ۲- برآورد احتمال خطر کنترل و طراحی آزمون‌های اضافی : حسابرسان باید مشخص کنند کدام آزمون‌های اضافی کنترل‌ها احتمالاً سبب کاستن از آزمون‌های محتوا خواهد شد تا در نتیجه هزینه کمتری واقع شود.

برنامه حسابرسی وجوه نقد

۳- اجرای آزمون‌های اضافی: نمونه‌هایی از آزمون‌های اضافی (رعایت) وجوه نقد به شرح زیر است :

الف - کنترل جمع‌های دفتر روزنامه وجوه نقد و ردیابی از آن به حساب‌های دفتر کل و معین

ب - مقایسه جزئیات تعدادی از اقلام صورت دریافت‌های نقدی با دفتر روزنامه دریافت‌های نقدی، معین بدهکاران و فیش‌های واریز وجه نقد به بانک

ج - مقایسه جزئیات تعدادی از پرداخت‌های نقدی ثبت شده در دفتر روزنامه پرداختی‌های نقدی با معین بستانکاران، سفارش‌های خرید، گزارش‌های دریافت کالا، فاکتورهای خرید و چک‌های صادر شده

برنامه حسابرسی وجوه نقد

ب - اجرای آزمون های محتوا :

- ۱- صورت ریزمانده حساب های وجوه نقد را دریافت و با دفتر کل تطبیق دهید (هدف: اثبات صحت محاسبات ریاضی)
- ۲- درخواست تأییدیه بانک را ارسال کنید (هدف: اعتبار، « وجود و مالکیت »)
- ۳- صورت حساب های مقطعی را از بانک دریافت کنید (هدف: اعتبار، « وجود و مالکیت »)
- ۴- صورت مغایرت بانک را به تاریخ ترازنامه از صاحبکار دریافت کنید و لزوم مغایرت گیری بیشتر را ارزیابی کنید (هدف : اعتبار، « وجود و مالکیت »)
- ۵- وجوه موجود در شرکت را شمارش کنید (هدف : اعتبار، « وجود و مالکیت »)

برنامه حسابرسی وجوه نقد

- ۶- انقطاع زمانی دریافت ها و پرداخت های نقدی را کنترل کنید. (هدف: اعتبار، « وجود و مالکیت و کامل بودن »)
- ۷- کلیه نقل و انتقالات حساب های بانکی را برای هفته آخر سال مورد رسیدگی و هفته اول سال بعد ردیابی کنید. (هدف: اعتبار، « وجود و مالکیت و کامل بودن »)
- ۸- پرداخت های به اشخاص وابسته را پی جویی کنید (هدف: چگونگی ارائه و افشاء)
- ۹- چگونگی ارائه و کفایت افشاء وجوه نقد را در صورت های مالی ارزیابی کنید. (هدف : چگونگی ارائه و افشاء)

حسابرسی اوراق بهادار قابل داد و ستد

با اهمیت‌ترین سرمایه‌گذاری‌ها از دیدگاه حسابرسان، سهام و اوراق قرضه است، چون بیش از سایر گونه‌های سرمایه‌گذاری‌ها در شرکت‌ها یافت می‌شوند و معمولاً ارزش ریالی آنها بیش از سایر سرمایه‌گذاری‌هاست. گواهینامه‌های سپرده ثابت بانکی، اسناد صادره توسط شرکت‌ها، اسناد رهنی و ارزش نقدی بیمه نامه‌های عمر از جمله دیگر سرمایه‌گذاری‌هایی است که حسابرسان با آن رو به رو می‌شوند. سرمایه‌گذاری کوتاه مدت وجوه نقد بدون استفاده در اوراق بهادار قابل داد و ستد نشانه مدیریت خوب است.

هدف‌های حسابرسان از رسیدگی به اوراق بهادار قابل داد و ستد

- ۱- کفایت سیستم کنترل داخلی اوراق بهادار
- ۲- اعتبار اوراق بهادار قابل داد و ستد از لحاظ موجود بودن و تحقق مالکیت صاحبکار (وجود و مالکیت)
- ۳- ثبت دفاتر بودن تمام اوراق بهادار (کامل بودن)
- ۴- انطباق ارزشیابی اوراق بهادار با روش اقل بهای تمام شده یا بازار (ارزشیابی)
- ۵- صحت محاسبات ریاضی
- ۶- کفایت افشاء و مطلوبیت ارائه اوراق بهادار شامل طبقه‌بندی آن‌ها به جاری و غیرجاری و ارائه توضیحات

کنترل‌های داخلی مناسب اوراق بهادار قابل داد و ستد

۱ - تفکیک وظایف صدور مجوز ، حفاظت و ثبت اوراق

۲ - سپردن حفاظت از اوراق به مسئولیت مستقلی مثل بانک در صندوق امانات بانک و به صورت کنترل مشترک

(مهم ترین)

۳ - خرید اوراق بهادار به نام کمپانی یا شرکت

۴ - بازرسی عینی اوراق بهادار به طور متناوب

برنامه حسابرسی اوراق بهادار قابل داد و ستد

الف - ارزیابی سیستم کنترل داخلی

ب - آزمون های محتوا

الف - ارزیابی سیستم کنترل داخلی

۱ - شناخت از سیستم کنترل داخلی

۲ - برآورد احتمال خطر کنترل و طراحی آزمون‌های اضافی (کنترل‌ها)

۳ - اجرای آزمون‌های کنترل

برنامه حسابرسی اوراق بهادار قابل داد و ستد

نمونه‌هایی از آزمون‌های کنترل به شرح زیر است:

الف (معاملات خرید و فروش اوراق بهادار را در سیستم حسابداری ردیابی کنید.

ب - گزارش بازرسی‌های متناوب حسابرسان داخلی را در مورد اوراق بهادار بررسی کنید.

ج - بررسی گزارش‌های ماهانه (گزارش کتبی معاملات ماهانه اوراق بهادار که توسط خزانه‌دار به کمیته

سرمایه‌گذاری هیئت مدیره که مسئول بررسی خرید و فروش اوراق بهادار است. یکی از ابزارهای پرارزش کنترل

داخلی است).

برنامه حسابرسی اوراق بهادار قابل داد و ستد

ب (آزمون‌های محتوا

۱- صورت ریز اوراق بهادار و حساب‌های مربوط را دریافت و با دفتر کل تطبیق دهید (هدف : اثبات صحت محاسبات

ریاضی)

۲- اوراق بهادار موجود را بازرسی کنید. (هدف : اعتبار « وجود و مالکیت »)

۳- برای اوراق بهادار نزد دیگران تأییدیه دریافت کنید. (هدف : اعتبار « وجود و مالکیت »)

۴- خرید و فروش اوراق بهادار طی سال را سنجش کنید. (هدف: اعتبار « وجود و مالکیت » و ارزشیابی)

برنامه حسابرسی اوراق بهادار قابل داد و ستد

- ۵- ارزش اوراق بهادار را تعیین کنید. (هدف : اعتبار « وجود و مالکیت » و کامل بودن)
- ۶- روش های تحلیلی را اجرا کنید. (هدف: اعتبار « وجود و مالکیت » و کامل بودن)
- ۷- درآمدهای اوراق بهادار را خودتان محاسبه کنید. (هدف : اعتبار « وجود و مالکیت » و کامل بودن)
- ۸- روش های حسابداری اوراق بهادار را ارزیابی کنید. (هدف : اثبات ارزیابی و چگونگی ارائه و افشاء)
- ۹- چگونگی ارائه و افشاء را در صورت های مالی ارزیابی کنید. (هدف : اثبات چگونگی ارائه و افشاء)